Plantelære for den historisk interesserte

Eva Mæhre Lauritzen
Seks planter som forandret verden
 221 s, ill. Oslo: Akademika forlag, 2012.
 Pris NOK 379
 ISBN 978-82-321-0018-7

Forfatterens intensjon er å beskrive seks planter som har hatt stor betydning for hele verden. Plantene er kjent for alle: pepper, tobakk, kaffe, potet, bomull og sukker. Alle har opprinnelse utenfor vårt land, men er en viktig del av alles hverdag. Målgruppen er et bredt publikum, og formen er slik at den kan leses av alle.

Boken er delt inn i seks kapitler som omhandler hver enkelt plante. Forfatteren er botaniker og beskriver de ulike plantene grundig og med et forståelig språk. Hun forteller om plantenes opprinnelse og botanikk med beskrivelse av vekstforhold og dyrking.

Forfatteren legger også stor vekt på historiske data. Leseren får en grundig innføring i hvordan bruken av disse plantene har spredd seg via handelsveier mellom Europa og Østen, og Europa og det amerikanske kontinentet. Videre beskriver hun hvordan nytelsesmidler, som tobakk og kaffe, bidro til å samle folk i kafeer og på utesteder, og dermed bidro til den politiske utviklingen i Europa, ikke minst i Frankrike. I England ble kaffehusene på 1600-tallet omtalt som «penny universities», steder hvor man for én penny kunne få en kaffekopp og delta i samtaler og diskusjoner. En rekke filosofer og samfunnsteoretikere, deriblant Jürgen Habermas, har fremhevet kaffehusenes betydning for demokratiutviklingen i Europa.

Som et historisk bakteppe til omtalen av de seks plantene beskriver forfatteren økt reisevirksomhet, opprettelse av kolonier og ikke minst slavehandel, der også Norge og Danmark bidro med å frakte afrikanske slaver til Karibia. Varene som ble importert fra fjerntliggende land, ble så solgt via matvarebutikker som ble kalt kolonialbutikker, til forskjell fra lokale matvarer som ble solgt på markeder.

Enkelte av plantene kom til å ha positive effekter på helsetilstanden i befolkningen, for eksempel poteten, ettersom den var mer nøysom og ga større avlinger enn datidens korn. Andre planter, som sukker og tobakk, hadde negative helseeffekter, men staten tok avgifter den gang som nå ...

Hvordan plantene påvirker helsetilstanden, blir i liten grad beskrevet. Boken kan derfor ikke sies å ha medisinsk faglig verdi, men den er absolutt interessant for leger med interesse for historie.

Stig Bruset
 Regnbuen helsesenter
 Lier

Sykelig angst eller normale angstuttrykk?

Allan V. Horwitz, Jerome C. Wakefield
All we have to fear
 Psychiatry's transformation of natural anxieties into mental disorders.
 304 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2012. Pris GBP 19
 ISBN 978-0-19-979375-4

Forfatterne, to amerikanske samfunnsvitere med bred psykiatrisk erfaring, henvender seg til alle som er interessert i mentale lidelsers avgrensning, og da særlig angstlidelser («anxiety disorders»), som er temaet. Utgangspunktet er den tilsynelatende økningen i prevalens som har funnet sted de siste tiårene, fra en livstidsprevalens på 2–4 % rundt 1980 til nesten 30 % i våre dager. Dette kan man jo forundres over.

I denne boken, som er delikat utformet med tallrike referanser, føres vi i ni kapitler gjennom en argumentasjonsrekke som søker å vise at det i dag diagnostiseres for mange angstlidelser. Dette som følge av at de diagnostiske kriteriene i DSM-IV, og også de forventede DSM-V-kriteriene, favner for bredt og i for stor grad omfatter normale angstuttrykk.

Forfatterne legger til grunn et evolusjonært perspektiv, der angstlidelser er noe som skyldes en defekt i en indre kognitiv eller biologisk mekanisme som regulerer emosjonene, slik at en angstlidelse blir noe som faller utenfor den biologisk designede variasjonsbredden. Den største svakheten i argumentasjonen er at de ikke redegjør noe nærmere for dette, men bare antar det som noe tilgrunnliggende. Et slikt biologisk perspektiv fremheves også for å avgrense seg mot en mer samfunnsmessig styrt bestemmelse av psykisk lidelse, der psykiatrien i så fall risikerer å gå inn i kontrolloppgaver i forhold til personer som ikke er «syke». Samtidig er forfatterne klare på at selv om man finner et biologisk substrat for en tilstand, er ikke det ensbetydende med sykdom. Spørsmålet blir om vi da er like langt i forhold til premisset om biologisk feilutvikling.

De beskriver i hovedsak tre typer angst som de anser som normalfenomener: naturlig frykt, evolusjonær mistilpasning, der angst som var hensiktsmessig i steinalderen da vi utviklet vårt mentale apparat, ikke er det i dag, men er en naturlig del av det å være menneske, og nervøs personlighet som et slags ytterpunkt på en normalfordeling av angst. Bortsett fra det første punktet har forfatterne problemer med å operasjonalisere disse punktene. De sier selv at det er store gråsoner. De er heller ikke fremmed for at angsttilstander som ikke kan klassifiseres som sykdom, kan trenge behandling.

Denne utgivelsen må også sees på bakgrunn av ganske aggressiv markedsføring av angstdempende medikamenter i USA, der det tillates reklame rettet inn mot enkeltsymptomer og således utover DSM-kriteriene. Dette blir gjennomgått.

Boken er interessant og har et tankevekkende og interessant perspektiv. Den anbefales til alle som er interessert i psykiatrisk diagnostikk og i psykiatriens grunnlagsproblemer.

Terje Øiesvold
 Bodø